

Bijlage 4: Risicotabel

	Risico lager dan in begroting 2016
	Gelijkblijven risico ten opzichte van begroting 2016
	Hoger risico (of nieuw) dan in begroting 2016

bedragen x € 1.000

Risico's		Bedrag	
Hoog risico			
1	Ontwikkeling gemeentefonds	1.000	structureel
	<p><i>De gemeentefondsuitkering bedraagt in 2016 € 46,7 miljoen (stand meicirculaire 2016) en is daarmee de belangrijkste bron van inkomsten. Van de raming van € 46,7 miljoen is algemene uitkering met € 26,5 miljoen het grootste bestandsdeel. Dit is ook het deel waarover het grootste risico wordt gelopen. De uitkering sociaal domein (integratieuitkeringen in het kader van de decentralisaties) bedraagt circa € 16,8 miljoen. De overige decentralisatie- en integratieuitkeringen zijn samen € 3,4 miljoen groot. Het risico neemt daarmee ook toe. Voor de algemene uitkering is het risico met name het Rijksbeleid. Bezuinigingen bij het Rijk werken meestal door in de algemene uitkering. Daarnaast legt het Rijk de gemeenten soms extra bezuinigingsmaatregelen op. Het risico bij de integratieuitkeringen in het kader van de decentralisaties ligt met name bij het omzetten van het verdeelmodel van historische bedragen naar een objectief model. Daarnaast wordt het fonds periodiek herijkt.</i></p>		
2	Onderhoud kapitaalgoederen	700	structureel
	<p><i>Het onderhoudsniveau op de infrastructuur en gemeentelijke accommodaties is door bezuinigingen de afgelopen jaren fors naar beneden bijgesteld. Zeker op de wat langere termijn is dat een nadrukkelijk punt van aandacht. De provincie vraagt - in het kader van haar financiële toezicht - extra aandacht voor het onderhoud op kapitaalgoederen. Het onderhoudsniveau van de gemeentelijke accommodaties ligt op het niveau "sober en doelmatig". Wij overwegen de instelling van een voorziening voor cyclisch onderhoud. Hiervoor is wel vereist dat we een goed inzicht hebben in de toekomstige kosten via een meerjarig onderhoudsplanning. Momenteel vindt een onderzoek plaats welke gemeentelijke gebouwen afgestoten kunnen worden, mede ter beperking van de onderhoudskosten. Voor openbare verlichting is wel een meerjarig onderhoudsplan gemaakt en daarvoor wordt jaarlijks € 85.000,- uitgetrokken en is een voorziening ingesteld. Het onderhoudsniveau op diverse wegen zit tegen de grens van het minimale. In 2016 wordt ook voor het wegonderhoud een meerjarig plan gemaakt om financieel verantwoord het onderhoud op het gewenste niveau te brengen. Indien mogelijk proberen we ook hier een voorziening voor cyclisch onderhoud in te stellen.</i></p>		
3	Exploitatie bedrijventerrein 't Lochter III	4.000	incidenteel
	<p><i>De belangstelling van bedrijven voor kavels op 't Lochter III neemt toe. Er wordt extra ingezet op acquisitie. Momenteel wordt onderzocht binnen de 14 twentse gemeenten welke werklocaties in stand worden gehouden. Op basis van de laatste gegevens zijn wij er van overtuigd dat bedrijventerrein 't Lochter II in de komende 10 jaar volledig kan en zal worden uitgegeven. De boekwaarde per 1 januari 2016 bedraagt ruim € 18 miljoen, het risico blijft ook wel aanwezig, maar het risico wordt wel naar beneden bijgesteld. Hellendoorn deelt voor 40% in een eventueel verlies. De andere participanten voor 60%. Door vertraging in de uitgifte verwachten wij een verlies op deze exploitatie. Voor het gemeentelijk deel is een voorziening getroffen van circa € 300.000,-.</i></p>		
4	Exploitatie woningbouwlocatie De Heemtuin (Kruidenwijk-Zuid fase 1)	1.000	incidenteel
	<p><i>In tegenstelling tot andere locaties in de gemeente stagneren de grondverkopen in De Heemtuin nog steeds. Onze contractpartners in deze ontwikkeling weigeren de kavels af te nemen en de contractuele rente te betalen. Wij hebben inmiddels de zaak bij de rechter aanhangig gemaakt en eisen nakoming van het contract voor de 1e fase van De Heemtuin en ontbinding van het contract voor de fases 2 en 3 van Kruidenwijk-Zuid. De boekwaarde per 1 januari 2016 bedraagt bijna € 4,7 miljoen.</i></p>		
5	Exploitatie woningbouwlocatie Hellendoorn-Noord fase 1	800	incidenteel
	<p><i>Het eerste deel van fase 1 (tot aan de dierenkliniek) nadert inmiddels zijn voltooiing. Ook voor de laatste gemeentelijke kavels is inmiddels serieuze belangstelling. Van fase 1 van exploitatie Hellendoorn-Noord is 41% van het terrein uitgegeven. Reden waarom de verkaveling in de fase na de dierenkliniek momenteel nader wordt uitgewerkt. De boekwaarde van fase 1 is per 1 januari ruim € 4 miljoen.</i></p>		

Risico's		Bedrag
6	Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	450 structureel
	<i>Gemeenten ontvangen een budget voor bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen volgens een verdeelsysteem dat voor een groot gedeelte gebaseerd is op de kans dat een huishouden voor bijstandsverlening in aanmerking komt. Deze kans wordt per gemeente op basis van statistische gegevens vastgesteld. De gemeente Hellendoorn ontvangt een bedrag van ruim € 5,9 miljoen ten behoeve van bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen. Mocht dit bedrag niet toereikend zijn dan wordt 7,5% van de overschrijding aangemerkt als eigen risico voor de gemeente. In het geval van Hellendoorn betreft dit een bedrag van bijna € 450.000,--. Op basis van de prognose die vervaardigd is ten behoeve van de bestuursrapportage verwachten we een tekort van 2% van het budget. De volledige reserve WWB wordt in 2016 ingezet om een gedeelte van dit tekort te dekken. Voor het toenemende beroep op de bijstand dat verband houdt met de verhoogde asielinstroom ontvangen gemeenten een afzonderlijke intertemporele tegemoetkoming, dit is vastgelegd in het Uitwerkingsakkoord verhoogde asielstroom d.d. 28 april 2016.</i>	
7	Open einde regelingen: Wmo-verstrekkings en hulp bij het huishouden, leerlingenvervoer, bijzondere	500 structureel
	<i>Het beroep dat de burger kan doen op open einde regelingen is niet gelimiteerd. Dit kan resulteren in mee- en tegenvallers. Daarnaast zijn er rechterlijke uitspraken geweest waaruit blijkt dat er mogelijk een hoger beroep op Hulp bij het Huishouden kan worden gedaan. In de uitspraak is vastgelegd dat er externe toetsing plaats moet vinden naar de normen die gebruikt mogen worden voor de HH. Het risico is duidelijk hoger, al kunnen we daar nog geen betrouwbare inschatting van maken.</i>	
8	Personeel	400 structureel
	<i>De afgelopen jaren is er stevig bezuinigd op personeel. De invulling van de taakstelling personeel loopt op schema. Door het invullen van de taakstelling neemt wel het ziekteverzuim en de werkdruk fors toe, mede omdat er nauwelijks taken zijn geschrapt en er ook nieuwe taken bij zijn gekomen. De kans op het maken van fouten neemt toe, met alle financiële risico's van dien. Ten gevolge van langdurig ziekteverzuim is er vaker een beroep gedaan op de "knelpuntenpot". Ten gevolge van de decentralisatie is er nieuw personeel bijgekomen. Voor andere taken, zoals het opvangen van de vluchtelingenstroom en de ambities op het gebied van duurzaamheid, zal er extra personele capaciteit nodig zijn. Van het generatiepact is door 30 medewerkers in de leeftijdscategorie 59 jaar en ouder gebruik gemaakt. Hoe en waar de vrijvallende formatie opnieuw zal worden ingezet is aan de directie. Door hogere werkdruk nemen de kansen op een hoger ziekteverzuim toe. In 2015 lag het ziekteverzuim op ruim 5,8%, waarvan een flink deel langdurig. Een flinke stijging ten opzichte van de 4,8% van 2014. De herziening van de CAO medio 2016 heeft geleid tot een nieuwe CAO-afspraken en dit heeft een verhoging van de loonsom tot gevolg. Het effect hiervan is meegenomen in de burap .</i>	
9	Invulling / realisatie voorgenomen bezuinigingen	500 structureel
	<i>Sinds 2009 is op verschillende beleidsvelden fors bezuinigd. Veel daarvan is op dit moment al concreet ingevuld. De bezuinigingen die voor 2015 waren opgelegd zijn behaald of op een andere wijze afgedekt. Ook voor de komende jaren staan verdere maatregelen gepland. Deels als taakstelling, deels als concrete maatregel. Gezien alle bezuinigingen tot nu toe is de realisatie een zware opgave. De voorgenomen maatregelen lopen uiteen van bezuinigingen op personeel tot het realiseren van aanbestedingsvoordelen en de verkoop van vastgoed. Structureel resteert nog een bezuinigingstaakstelling van € 0,5 miljoen .</i>	
10	Leges omgevingsvergunning	300 structureel
	<i>De jaarlijkse opbrengst is op € 550.000,-- geraamd. Per 1 juni 2016 was de legesopbrengst € 226.000,-. Geëxtrapoleerd naar 31 december 2016 komt de verwachte legesopbrengst uit op € 543.000,-. De gemeente is gehouden aan het actualiseren van een bestemmingsplan 1x in de 10 jaar. Als dit niet op tijd gebeurt, mogen er voor het betreffende plangebied geen leges omgevingsvergunning geheven worden.</i>	

Risico's		Bedrag	
11	<p>Soweco</p> <p><i>Vanaf 1-1-2015 is de oude regeling Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) vervallen. Het bestand van WSW'ers zal door natuurlijk verloop en overige uitstroom in de loop der jaren krimpen. De afbouw van het aantal WSW'ers en de tevens krimpende budgetten vormen een risico voor de gemeenschappelijke regeling Soweco. Op basis van de meerjarenraming Soweco over de periode 2017-2020 is een hogere gemeentelijke bijdrage noodzakelijk. De oorzaak van het hogere tekort ligt voornamelijk extern, namelijk de instroomstop in combinatie met de afbouw van de rijkssubsidie. Het aantal beïnvloedbare factoren in de uitgavensfeer is tevens beperkt in verband met wettelijke loon- en baangarantie voor de huidige WSW-deelnemers. Het hogere tekort is desalniettemin niet acceptabel. Het bestuur van Soweco, de RvC en de binnen de GR Soweco participerende gemeenten werken daarom aan omvorming van Soweco. Ingezet wordt op een realiseren van "Soweco-nieuw" die naast de oude (aflopende) SW ook dienstverlening voor de nieuwe doelgroep Participatiewet aanbiedt. De invulling hiervan vindt nadrukkelijker dan voorheen plaats op basis van lokaal maatwerk per gemeente. Daarnaast wordt gestuurd op verbreding van de taak van Soweco, met extra taken vanuit de markt, met name dienstverlening aan werkgevers en het UWV. Ter stimulering van nieuwe taken is voor nieuwe gemeentelijke opdrachten een retributieregeling van kracht. Het strategisch perspectief krijgt in het najaar van 2016 een concrete uitwerking in een businessplan. Dit businessplan beschrijft de organisatie- en rechtsvorm, diensten en doelgroepen, de voorwaarden en het tijdsplan van de ontwikkeling naar een volwaardige maatschappelijke onderneming in de periode tot 2020. De huidige afschaling van de GR – als gevolg van uitstroom uit de Wsw – vindt onverminderd plaats. In 2020 wordt de balans opgemaakt. Op dat moment wordt bepaald of de bestaande fysieke infrastructuur (vastgoed en materieel) nog rendabel ingezet kan worden voor de maatschappelijke onderneming of dat gezocht moet worden naar een alternatieve bestemming. Ook zal worden aangegeven welke overige stappen nodig zijn bij de verdere (mogelijk versnelde) afbouw van de GR.</i></p>	200	structureel
12	<p>Decentralisaties</p> <p><i>2015 was het eerste jaar dat we als gemeente de 3 decentralisaties (Jeugdzorg, Wmo 2015 en Participatiewet) moesten uitvoeren. In de gemeenterekening is hier het nodige over vermeld. Inmiddels hebben we op basis van de cijfers uit 2015 een extrapolatie gemaakt voor de periode 2015-2020, waarbij ook een aantal noodzakelijke formatieve uitbreidingen is meegenomen. Deze extrapolatie hebben wij in een vergadering van de commissie Samenleving met de leden van de commissie gedeeld en de uitkomst lijkt structureel nagenoeg neutraal. De budgetten worden de komende jaren verlaagd én anders verdeeld; ook deze ontwikkeling is meegenomen in de extrapolatie. Wel is het zo dat er sprake is van open-einde regelingen. Overigens hebben wij wel afgesproken dat mee- en tegenvallers binnen het Sociaal Domein ook binnen dat Sociaal Domein blijven. Daarvoor is een reserve Sociaal Domein ingesteld. Eind 2015 is ook het saldo van de reserve Wmo in deze reserve gestort. Per 1 januari 2016 is de stand bijna € 3,8 miljoen.</i></p> <p><i>Een ander risico is en blijft dat de Rijksoverheid ingrijpt in deze nieuwe gemeentelijke taak. De overschotten in 2015 leiden landelijk tot de nodige commotie en ook in de landelijke politiek wordt met argusogen gekeken naar de gemeentelijke middelen.</i></p> <p><i>De verantwoordelijkheid van diverse Nationale Parken wordt gedecentraliseerd. De gemeente Hellendoorn en Rijssen-Holtten zullen de organisatie en inrichting van "De Sallandse Heuvelrug" op zich nemen. In de begroting 2017 wordt dit meegenomen</i></p>	200	structureel

Risico's		Bedrag
Gemiddeld risico		
13	Voorgenomen projecten en beleidswijzigingen zonder toereikend krediet	200 structureel
	<i>De komende jaren willen we starten met een aantal projecten waarvoor de financiële middelen in beperkte mate beschikbaar zijn gesteld (Herinrichting Grotestraat, van Paarse Poort tot Regge) Er zijn projecten die nog worden onderzocht op nut en noodzaak (ontsluiting 't Lochter op N35). Gelijktijdig zien we echter dat er al verwachtingen leven bij direct betrokkenen. Ook voor de gewenste afronding van de F35 richting Dalzicht is nog geen budget beschikbaar.</i>	
14	Gebruik gemeentelijke accommodaties	180 structureel
	<i>Als gemeente verhuren we verschillende panden aan derden. Diverse sportaccommodaties worden verhuurd, evenals MFC's De Holtink en De Twijn, Unit 16 van het Nieuw Dunant en diverse ruimtes binnen het Huis voor Cultuur en Bestuur. Op dit moment zijn nog niet alle ruimtes verhuurd, al is er wel steeds meer belangstelling. De nasleep van de economische crisis heeft zowel nog effecten op de commerciële verhuur (zoals de horecaruimte in het Ravijn - zwem sport zorg- die per 1 juli weer beschikbaar is gekomen), als de verhuur aan gesubsidieerde instellingen. De provincie stelt aan de gemeente dwingende eisen voor het huisvesten van een toegewezen aantal statushouders. Omdat we als gemeente weinig woonruimten bezitten, vragen we allereerst de woningcorporaties en particulieren om hieraan bij te dragen. Gezien het toenemend aantal asielzoekers worden ook hogere aantallen statushouders verwacht. De taakstelling in het eerste halfjaar van 2016 is gehaald, maar er is voor het tweede halfjaar nog eenzelfde hoeveelheid nieuwe Hellendoorners te huisvesten. De gemeente zal wellicht extra maatregelen moeten treffen om deze woningzoekenden te huisvesten, wellicht ook in eigen (nog om te bouwen) accommodaties. Dit kan gepaard gaan met (hoge) extra kosten, waarvan het de vraag is of dat goedge maakt kan worden in de huur.</i>	
15	Pensioenvoorziening wethouders (APPA)	300 incidenteel
	<i>Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de pensioenopbouw van hun wethouders. Het is wethouders bovendien toegestaan de elders opgebouwde pensioenrechten in te brengen bij de gemeente. Voor de gemeente brengt dat extra kosten met zich mee. Daarnaast is de hoogte van de pensioenvoorziening die getroffen moet worden erg afhankelijk van de rentevoet. Hoe lager de rentevoet hoe hoger de pensioenvoorziening moet zijn. Voor de gepensioneerden wordt vanaf 2016 de pensioenlast structureel in de beoortijding opgenomen.</i>	
16	Onderwijshuisvesting	400 structureel
	<i>Het onderhoud van schoolgebouwen is overgedragen aan de onderwijsinstellingen onder gelijktijdige korting op het gemeentefonds. De gemeente blijft echter verantwoordelijk voor de onderwijshuisvesting. De kosten voor nieuwbouw blijven voor rekening van de gemeente komen. Met extra wensen voor nieuwbouw is, behalve voor de Elimschool, geen rekening gehouden.</i>	
17	Afwaardering gemeentelijke eigendommen	700 incidenteel
	<i>Het onroerend goed is de afgelopen jaren minder waard geworden. Momenteel stabiliseert de vastgoedmarkt. In de eerste helft van 2016 zijn we erin geslaagd verschillende vastgoedobjecten tegen goede prijzen in de markt te zetten (voormalige schoolwoningen De Peppel, de voormalige Prins Claus school en Isakke 4). Jaarlijks wordt onze vastgoedportefeuille geactualiseerd en geïnventariseerd en wordt bekeken of we tot bijstelling van de waarde moeten komen.</i>	
18	Garantstelling op projecten van derden	60 structureel
	<i>We staan garant voor bepaalde meerkosten van ongelijkvloerse aansluitingen en kruisingen met de RW35 tot een maximum van € 1 miljoen waarvoor deels financiële dekking is. Ook voor een tekort op het Kulturhus Daarlerveen staan we garant. De leningsfaciliteit voor de aanleg van glasvezel in het buitengebied is niet meer nodig en is ingetrokken.</i>	
19	Planschade en overige juridische claims	250 structureel
	<i>Het wijzigen van bestemmingsplannen kan resulteren in het moeten uitkeren van planschadevergoedingen. Veelal kunnen deze weer in rekening gebracht worden bij de aanvrager van de bestemmingsplanwijziging. Dit geldt uiteraard niet voor wijzigingen die de gemeente op eigen initiatief doorvoert. Op allerlei terreinen waar regelgeving wordt vastgelegd en overeenkomsten worden gesloten, liggen juridische risico's op de loer. We proberen ons werk goed te doen, maar fouten kunnen nooit helemaal worden voorkomen. Dit kan resulteren in juridische claims met bijbehorende financiële gevolgen. Niet altijd kunnen deze claims worden afgedekt via verzekeringen of doorgeschoven naar de veroorzakende partij.</i>	
20	Demografische ontwikkelingen	p.m.
	<i>De te verwachten demografische ontwikkeling binnen onze gemeente zal invloed hebben op diverse beleidsterreinen. Zo zal vergrijzing, ontgroening en de daling van het aantal inwoners gevolgen hebben op het gebruik van de Wmo, onderwijshuisvesting, (sport)verenigingen, woningbouwlocaties, etc. De exacte consequenties zijn nog moeilijk in te schatten, maar de financiële en maatschappelijke gevolgen kunnen fors zijn.</i>	

Risico's		Bedrag
Laag risico		
21	Budgettaire gevolgen door voorschriften BBV	100 structureel
	<i>De commissie BBV (besluit begroting en verantwoording) heeft besloten om de regelgeving rondom de grondexploitaties aan te scherpen en in te laten gaan per 1-1-2016. In deze bestuursrapportage zijn de meerjarige budgettaire consequenties doorgerekend en de de structureel nadelige gevolgen (circa € 88.000,--) zijn met ingang van deze burap structureel verwerkt. Andere aanpassingen in de regelgeving door de commissie BBV (rente en overhead) hebben eveneens budgettaire gevolgen. Deze gaan in bij de begroting 2017 (circa € 100.000,-- nadelig).</i>	
22	Belastingrisico's	p.m.
	<i>Met ingang van 2016 worden gemeenten voor hun ondernemersactiviteiten aangeslagen voor vennootschapsbelasting op hun winsten. In 2015 heeft hierop een screening van de gemeentelijke organisatie plaatsgevonden en er is een presentatie geweest in de raadscommissie. De budgettaire gevolgen lijken beperkt te zijn, althans zoals de gemeente Hellendoorn dit nu inschat. Hierover bestaat natuurlijk nog geen volstrekte zekerheid, ook omdat de belastingdienst nog geen ervaring heeft met vennootschapsbelasting bij de gemeentelijke overheden en ook de jurisprudentie op gemeentelijk gebied beperkt is. In zijn algemeenheid kunnen we stellen dat veranderende fiscale wetgeving en jurisprudentie kan leiden tot extra budgettaire nadelen. Mogelijk wordt in een nieuwe kabinetsperiode bijvoorbeeld de fiscale wetgeving rond sportaccommodaties gewijzigd.</i>	
23	Materiële schade, fraude en digitale beveiliging	100 structureel
	<i>Veel eigendommen van de gemeente zijn verzekerd. Soms weegt de verzekeringspremie echter niet op tegen de schade die af en toe geleden wordt. O.a. de schade door vandalisme is slechts tegen hoge kosten te verzekeren. Vaak kunnen de kosten binnen de beschikbare budgetten worden gedekt. De gemeente is uitvoerende instantie voor een grote diversiteit aan regelingen. Voor een deel zijn wij hierbij afhankelijk van gegevens die de aanvrager of betaler van de regeling zelf indient. Doordat derden zelf gegevens moeten verstrekken die rechtstreeks van invloed zijn op de hoogte van de uitkering dan wel de hoogte van een te betalen bijdrage, bestaat de mogelijkheid dat van de regeling misbruik of oneigenlijk gebruik gemaakt wordt. Daarnaast bestaat de mogelijkheid van fraude. Zowel intern als extern. Gemeenten kennen omvangrijke digitale gegevensbestanden. Deels voor eigen gebruik en deels voor tal van andere (overheids)instanties (waaronder de verschillende basisregistraties). De informatie dient juist en actueel te zijn. Als de kwaliteit onvoldoende is kunnen we daar op worden aangesproken. Daarnaast bestaat het risico dat persoonlijke gegevens van burgers en bedrijven in verkeerde handen komt.</i>	
24	Garantstellingen en leningen aan derden	500 structureel
	<i>De gemeente heeft nog enkele verstrekte geldleningen aan stichtingen/verenigingen openstaan, naast de hypotheekleningen aan ambtenaren. De risico's rond deze leningen zijn beperkt en nemen jaarlijks af. Ook het renterisico is hier beperkt. Daarnaast staat de gemeente in de 2e en 3e lijn als achtervang garant bij de Nationale Hypotheek Garantie en het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. De buffers bij deze twee instellingen zijn toereikend om de eerstkomende jaren mogelijke tekorten zelf op te vangen. De kans dat dit zich gaat voordoen is klein, maar mocht het zicht voordoen, dan kan het schadebedrag groot zijn.</i>	
25	Treasury/schuldenpositie	50 structureel
	<i>Eind 2015 was voor bijna € 139 miljoen aan langlopende geldleningen opgenomen. Jaarlijks wordt daarvan zo'n € 14 miljoen geherfinancierd. Voor nieuw op te nemen geldleningen gaan we op dit moment in de begroting en meerjarenramingen uit van een rente van gemiddeld 3%. De werkelijke rente ligt hier nog altijd fors onder. Met het aantrekken van de economie neemt ook de kans toe dat de rente gaat stijgen. In 2015 en 2016 zijn leningen voor de jaren 2016 tot en met 2020 - geherfinancierd tegen een voordelig rentepercentage. Het renterisico voor de planperiode verdwijnt daardoor nagenoeg.</i>	
26	Inzameling afval – contract Twence	50 structureel
	<i>De Twentse gemeenten hebben een contract met afvalverwerker Twence om jaarlijks gezamenlijk 220.000 ton afval aan te leveren. De goede afvalscheidings- en recyclingresultaten hebben tot gevolg dat we niet aan deze leveringsverplichting kunnen voldoen. In de praktijk heeft dat nog niet tot boetes geleid, omdat momenteel vanuit het buitenland voldoende afval ter verbranding wordt aangeboden.</i>	